

Dr. **Normalj Lavo**
Dvorakova 6/II
LJUBLJANA

za Sloveniju i slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a.

ISTRA

ŠALJITE DUŽNU PRETPLATU!
NE DOZVOLITE DA PROPADA
OVAJ NAŠ JEDINI LIST!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

OKVIR JUGOSLAVENSKO-TALIJANSKOGA SPORAZUMA

Kada su jugoslovenski novinari bili kod Mussolinija, on im je rekao da će ugovor o prijateljstvu lojalno izvršavati i da talijanska štampa neće više nikada napadati Jugoslaviju. Mussolini je, dakle, lično garantirao izvršavanje pakta prema Jugoslaviji, a to znači da će tako i biti.

Mi se tom prilikom pitamo samo ovo: smatra li se pod nazivom »talijansko-jugoslovenski sporazum« samo pismeno formuliran, potpisan i ratificiran ugovor, ili se pod tom riječju razumije i sve one izjave i obećanja, što je tvorilo kao neki okvir pisanom političkom i gospodarskom ugovoru. Jer, obično, sve to što prati ovakove ugovore, sav onaj okvir, to je u neku ruku manifestacija duha pisanih ugovora i putokaz za njihova izvršavanja.

Iz toga »okvira« spomenut ćemo, da osvježimo sjećanja, nekoliko karakterističnih momenata, koji nas i sile da pišemo ovaj članak.

Mi se sjećamo da je za vrijeme puta grofa Ciana u Beograd agencija Havas dala vijest o granicama u kojima će se kretati pisani ugovor o prijateljstvu između Jugoslavije i Italije. Tu vijest je bila donijela sva jugoslovenska i strana štampa. Jedan stavak te vijesti je glasio:

— Izvjesna pitanja, koja interesiraju slovenske manjine u Italiji.

To se, kako znamo, nije obistinilo, jer u ugovoru nema ni riječi o pitanju »slovenske manjine u Italiji«, kako glasi originalna Havasova vijest.

Ali ima nešto od toga u izjavama i postupcima. Iza potpisa ugovora grof Ciano je bio primio novinare i bio im je dao ovu izjavu:

Ono što hoćemo da uklonimo, to je prije svega svaki izvor nepovjerenja. Ono što želimo da stvorimo jeste trajno prijateljstvo između naših dviju zemalja. Ja sam uvjeren, da će to imati najpovoljnije reperkusije na pogranično stanovništvo obih zemalja, koje će stanovništvo od sporazuma zaključeno između Italije i Jugoslavije osjetiti najblagotvornije djelovanje.

Sa svoje strane ja sam obavijestio predsjednika Stojadinovića o potrebnim uputstvima, koja su data nadležnim talijanskim vlastima, što se tiče učenja i upotrebe srpsko-hrvatskog i slovenačkog jezika i u pogledu bogoslužbenja na istom ovom jeziku.

Prigodom davanja te izjave je grof Ciano izvadilo iz džepa telegram Mussolinijev uz ovu izjavu:

»Imam prijatno zadovoljstvo da vam saopćim, da sam dobio jedan privatni telegram od Ducea, u kom me Duce izvještava, da je u čast današnjeg potpisa sporazuma sa Jugoslavijom pušten i ostatak političkih kaznjnika slovenskog porijekla. Kao što je poznato tih konfiniraca bilo je stotinu. Prvi dio bio je pušten povodom sretnog događaja u talijanskoj kraljevskoj porodici. Sada je pušten ostatak od 28 tih osuđenih Slovenaca.«

To sve je registrirala i domaća i strana štampa. U prvi mah je interpretirala taj gest tako kao da su pušteni i naši politički zatvorenici, a ne samo konfiniranci. Mi smo preko našeg lista razjasnili bili tačno o čemu se radi i postepeno kako su se konfiniranci vraćali, mi smo o tome obavještavali naše čitatelje. Prema tome je naša tvrdnja u početku bila tačna kada smo tvrdili da se radi jedino o političkim konfinirancima, a ne o političkim zatvorenicima koji su pred sudama Specijalnog tribunala osuđeni i koji se nalaze još na izdržavanju kazne.

Kako što se događa kod svakog ugovora između dviju država, da štampa traži ima li još nešto iza toga što nije objavljeno, tako se dogodilo i prigodom sklapanja ovog ugovora. Strana štampa je tražila i te uobičajene anekse, pisma itd. Obično se u sličnim ugovorima traže aneksi vojničke prirode, ali ovdje, iznimno, nije to bio slučaj. Ovdje su se tražili aneksi o našoj manjini

u Italiji, pa je tako engleski »Morning Post« bio donio tada i ovu vijest koju smo mi bili prenijeli, a koju je bila prenijela i ostala domaća štampa:

»U dopunskom dijelu ugovora navode se odredbe u pogledu nacionalnih manjina u Italiji, i talijanske manjine u Jugoslaviji. U osnovnim školama učenje manjinskih jezika i opća nastava na tim jezicima bit će dozvoljena. Manjine će također imati pravo da objavljuju knjige i časopise na svom jeziku.«

A rumunjski oficijelni list »Le Moment« od 29 marta je pisao tada i ovo:

»Druga politička koncesija koju je Italija dala Jugoslaviji tiče se jugoslovenske manjine u Italiji. Približno 600.000 Slovenaca i Hrvata, koji žive u Italiji kao kompaktna cjelina, bili su do sada bez ikakvih prava. Sada se čini, da se ta situacija neće produžiti. Sporazum nema, istina, nikakve klauzule u tom pogledu, jer bi takova klauzula bila u suprotnosti sa stanovištem Italije u pogledu međunarodnih obaveza koje se tiču manjina i njihove zaštite. Ali respektiranje prava te manjine u Italiji je sada izričito sadržano u izjavama grofa Ciana i u izjavama dr. Stojadinovića. Izgleda da te izjave tvore sastavni dio sporazuma od 25 marta.

Nesklad između forme i sadržaja

Beogradska revija »Javnost«, koju uredjuje Niko Bartulović, donosi 22 o. mj. ovaj članak pod naslovom »Zbližavanje s Italijom«:

Sporazum između Jugoslavije i Italije trebao je da normalizuje odnose između dviju susjednih zemalja, ne dirajući u dosadašnje saveze i obaveze Jugoslavije. Htjeli ostati lojalni prema tom zvaničnom tumačenju, mi smo prema tom sporazumu uzeli stav, koji nam je donio i priznanje glavnog organa vladine partije, a veselili ćemo se i svakom daljem solidnom zblizanju između obje zemlje, privrednom, kao i kulturnom.

Nakon sklopljenog sporazuma išlo se dalje i evo što je kroz samih par mjeseci već učinjeno: Upriličeni su izleti iz Italije na zagrebački sajam; u Zagrebu su se vodili razgovori o zajedničkoj talijansko-jugoslovenskoj knjizi; reviji; u Beogradu je održan sastanak za osnivanje talijansko-jugoslovenskog udruženja; g. Nordio je prokstrario već čitavu našu zemlju; general Piccione je posjetio Skoplje i Beograd; g. Svetislav Stefanović je izjavio da se radi na tome, da jugoslovenski studenti polaze na izobrazbu u Italiju, da vide šta znači fašizam; Čirilo-metodski kor iz Zagreba putuje u trijumfu kroz talijanske gradove; — jedna grupa jugoslovenskih novinara prošla je u najsvečanijoj formi čitavo apeninsko poluostrvo, primana od najviših faktora i sa najljepšim govorima; — a već se sprema i zasebna izložba jugoslovenske umjetnosti u Rimu, solisti milanske Scale dolaze na gostovanje u Jugoslaviju, ljubljanska opera sprema se na gostovanje u Trst i na Rijeku, i još mnogo sličnih manifestacija i svečanosti...

Medjutim, dok se je za tako kratko vrijeme već toliko napredovalo u manifestacijama, posjetima i svečanostima, — čitamo u »Ponedjeljskom Slovincu«, dakle u listu koji nije bez mjerodavnosti

V Bovcu so oblasti prepovedale peti v cerkvi slov. pesmi

Bovec, maja 1937. — (Agis). — V Bovcu so oblasti prepovedale peti v cerkvi slovenske pesmi. Na veliki petek, ko je bil podpisan pakt prijateljstva med Jugoslavijo in Italijo so fašisti razgnali cerkvene pevce, ker so peli slovenske pesmi. Od takrat je petje v bovški cerkvi utihnilo. Zaradi tega postopanja oblasti in prepovedi slovenskega petja v cerkvi so bili domačini zelo razburjeni. A upali so, da bodo oblasti dovolile vsaj na dan Kristovskega vstajenja peti slovensko. Toda niti to jim ni bilo dovoljeno! Velikonočna procesija se je vila tako otožno in tiho, verniki so hodili s sklonjenimi glavami tako, da bi človek lahko mislil, da gredo na morišče, ne pa da proslavljajo Kristovo vstajenje.

V »Istri« so bile zadnje čase priobčene neke časopisne vesti, v katerih tolažijo na-

Naši čitatelji će se još sjećati opširnih izvada iz strane štampe o tom pitanju, koje smo bili prenijeli u istom broju lista u kojem smo objavili i tekst ugovora. Tom prilikom smo bili registrirali i pisanje talijanske štampe i bili smo podvukli neke značajnije pasuse u kojima se govorilo o našoj narodnoj manjini u Italiji. Značajno je bilo pisanje riječke »Vedette« i još nekih listova o nama.

Ako rezimiramo sve gornje, možemo ukratko ustvrditi da je pitanje našega naroda u Italiji zauzelo vidno mjesto prigodom sklapanja tog ugovora, iako nije u ugovoru to izričito spomenuto. Ako sada ustvrdimo da je ona teza ispravna koja kaže da u ugovor spada uvijek i taj takozvani okvir ugovora, kao izjave, obećanja usmena i pismena itd., što vidimo da tvrdi i službeni rumunjski list »Le Moment«, tada dolazimo do zaključka da i pitanje našega naroda u Italiji spada u taj ugovor. Ako od te konstatacije povučemo liniju do zadnjeg autoritativnog obećanja Mussolinijevog jugoslovenskim novinarima, tada dolazimo do zaključka da se ta obećanja odnose na cijeli ugovor, na pisane i u paragrafe formulisane međusobne obaveze i na okvir koji su lično Mussolini i grof Ciano dali tom ugovoru.

sti, pod naslovom »Ustrpimo se!« — ovu bilješku:

»Javnost« donosi taj članak iz »Slovenca« skraćen. Mi smo ga bili donijeli u broju od 14 maja, pa ga ponovno donosimo u originalu i radi bolje ilustracije i radi njegove naročite aktuelnosti.

Potrpajte. Od već strani smo dobili vprašanje, zakaj ne navedemo točno, v čem obstoje navodila, ki jih je po besedah italijanskega zunanjega ministra grofa Ciana ob priliki podpisa prijateljske pogodbe z Italijo v Beogradu dne 25. marca 1937 italijanska vlada izdala in ki naj zaščitijo nekatere pravice slovenske in hrvatske narodne manjšine v Julijski Krajini. Svojiim bravcem sporočamo, da nam besedilo tistih navodil ni znano, pa da se praktično izvajanje teh navodil sedaj proučuje, pri pokrajinskih oblasteh v Julijski Krajini, kar samo po sebi razumljivo zahteva nekaj časa. Nekateri olajšave pa so bile itak že dane in se njih dobre posledice že čutijo po deželi. Vprašanje manjšinskega lista, vprašanje manjšinskih šol in uporabe manjšinskega jezika pred oblastmi pa spada v ono vrsto vprašanj, o katerih smo rekli, da se njih praktična izvedba še le proučuje. Rešena bodo v doglednem času.

Razumijemo i ponavljamo: »Ustrpimo se!« Ali dobre i solidne su samo one stvari, gdje se sadržina i forma razvijaju uporedo, korak u korak. Pa, ako prilike zaista traže da se za sadržinu trebamo ustrpiti, — zašto da ne ustrpimo malo i sa formom; — da nam se ne dogodi, da kod forme izgubimo i dah od trčanja, a sa sadržinom da ostanemo još uvijek kod početka; ili da od blještavila forme, možda čak i zaboravimo na sadržinu...

Jer, da na drugoj obali Jadrana umiju da se udese dočedi i da se pokaže srdanost, o tome niko, ko pozna slavnu zemlju renesanse, nije trebao dokaza. Dokazi su potrebni za sadržinu; a kad oni dodju, onda je sigurno da gg. Stefanovići neće više biti jedini koji će uživati u ovim, inače lijepim manifestacijama...

A dotle, da se ustrpimo malo i sa formom!... Ili, da bar saobrazimo tempo sadržine i tempo forme!...

UČITELJ S ŠENTVIŠKE GORE POBEGNIL

Tolmin, maja 1937. — (Agis). — S Šentviške gore poročajo, da je tamkajšnji učitelj, ki je bil pred kratkim imenovan čez noč izginil ter odšel brez sledu. Ljudska govornica pravi, da je pobegnil čez mejo u Jugoslaviju. Vzrok tega pobege ni znan. Doma je bil neke iz južne Italije. Pravijo celo, da so imeli nekateri domačini neprijetnosti zaradi učiteljevega bega, vendar nam podrobnosti niso znane.

KAKO DA OVO TUMAČIMO?

PAPIN DAR DRUŠTVU »ITALIA REDENTA« U ISTRI

Društvo »Italia Redenta« za Istru u Puli priređuje veliku lutriju 31 o. mj. Za tu lutriju se vrše velike pripreme i kupe darovi po cijeloj Italiji. Darove su poslali i ministri Ciano i Alfieri. Društvo se nada da će tom lutrijom sakupiti veću svotu novaca za dječje vrtiće »Italia Redenta« u Istri. Pretsjednica za Istru je supruga prefekta Cimoronia. Ona je angažirala cjelokopni stranački, upravni i prosvjetni aparat u sakupljanju darova. Svi listovi Trsta, Pule i Rijeke donose u svakom broju imena darovatelja.

Tako u puljskom »Corriere istriano« od 18 o. mj. čitamo u posebnom člančiću da je Sv. Otac Papa poslao komitetu »Italia Redenta« u Puli svoj dar za tu lutriju i to umjenički izradjen križ u skupocjenoj kožnoj kutiji.

Mislimo da Sv. Otac znađe koji su ciljevi društva »Italia Redenta«. A to sigurno znađu i njegovi najbliži suradnici Talijani.

Mi se pitamo:

Kada bi u Dalmaciji postojalo neko društvo za odnarođjivanje malih Talijana, bi li se moglo dogoditi da Sv. Otac Papa pošalje dar tome društvu?

SLOVENSKI JEZIK V TRŽAŠKIH ŠOLAH

Trst, maja 1937. Pred kratkim so učitelji na šoli v slovenskem predmestju Trsta, v Škednju vprašali otroke, kdo govori doma še slovenski. Otroci so se že razveselili, češ da jim bodo še javili, kdaj se prično tečaji za slovenski jezik. Tada, glej, prišlo je čisto drugače. Vsem, ki so vstali, so dali učitelji knjigo »Il nuovo Italiano«. Knjige so nosile še napis »Dono del Duce« (Ducejev dar!)

Podobno se je verjetno zgodilo tudi v ostalih šolah tržaškega predmestja.

SLOVENSKI JEZIK U CRKVAMA?

Sušačke »Primorske novine« donose ovu vijest datiranu iz Trsta 19 o. mj.:

»Dosljedno utanačenjima između talijanske i jugoslovenske vlade provodi se polagano uvajanje slovenskog jezika u crkvene službe. U pojedinim slučajevima založio se je odlučno za upotrebu slovenskog jezika kod pjevanja gorički nadbiskup Margotti i vlasti iz Rima su dale potrebne dozvole. Medjutim ove dozvole nisu došle još do izražaja uslijed protivljenja u nekim slučajevima lokalnih vlasti, no očekuje se, da će centralne vlasti u Rimu brzo učiniti situaciju jasnom i da će se slovenski odnosno hrvatski jezik vratiti u punom opsegu u upotrebu u crkvama.«

Tu vijest su prenijele još nekoje novine.

Postupak se nije izmijenio

Brugd, maja 1937. — Mi smo bili javili ponašanje našeg kapelana. On je nekoliko vremena poslije sporazuma bio miran i mi smo bili nekako malo odahnuli, ali u zadnje vrijeme on je počeo ponovno da nas terorizira. Ne samo da nas terorizira u privatnom, nego i u službenom poslu. Tako su nakon sporazuma naši mladići počeli da po našem starom običaju na večer po selu pjevaju, ali on im je to zabranio, jer da to njemu smeta. A u crkvi je prošle nedjelje sa propovjedao-nice rekao i upozorio, da neka ne mislimo, da i ako je sporazum stvoren, da se mi ne nalazimo u Jugoslaviju, nego u Italiji. Još je rekao, da ono što je bilo zabranjeno do sada, da će biti i dalje zabranjeno. — Čić.

NOVI FAŠIO U MUNAMA

Mune, maja 1937. — U ovdašnjoj štampi čitali smo da će nakon sporazuma sa Jugoslavijom i nama biti nešto bolje, ali u to mi nismo vjerovali, jer do sada se stanje u našim krajevima nije promijenilo. Dapače ide svakim danom na gore. To sudimo po tome što nas se za svaki mali prekršaj proganja nemilosrdno. Vlasti su uvidjele da smo mi narod koji se nedamo tako lahko asimilirati, pa su u našem selu osnovali fašističko društvo. Do sada im to nije nikada uspjelo a nadamo se da ni od ovog novog osnovanog društva neće imati koristi, jer naš narod bježi od toga. Za sada su se u ovo društvo učlanili karabinjeri, učitelj i učiteljica a i tri naša gostioničara. Učlanili su se oni koji moraju, a drugi nitko. — Čić.

Hrvati za Hrvate u inozemstvu

U broju za maj berlinske revije »Deutsche Arbeit« je i ovaj članak o brizi Hrvata za Hrvate u inozemstvu. Donosimo ga u prijevodu, a kasnije ćemo se potanje osvrnuti na pojedine tvrdnje u tom članku i na tendenciju koju ima, taj članak. Članak glasi:

— Nanovo ojačane težnje Hrvata, koje zajedno tvore takozvano hrvatsko pitanje, očituju se također i prema Hrvatima u inozemstvu. Pri tome moramo praviti razliku među inozemskim Hrvatima u Evropi i onima preko oceana, naročito u Americi. Kroz pedesetak godina sve veće i veće iseljavanje u Sjevernu i Južnu Ameriku stvorilo je tako veliki broj iseljeničkih skupina, koje su uvijek podržavale žive veze sa domovinom. Jer iseljenici su materijalno podupirali članove svojih obitelji koji su ostali kod kuće (novčane pošiljke iz Amerike su u doba konjunktura zauzimali znatno mjesto u jugoslovenskoj plaćenoj bilanci) i ti iseljenici većinom su išli preko mora s namjerom da se kasnije vrate kući. Ako se s jedne strane na taj način sačuvala živa narodna svijest, s druge strane su se gibanja koja su se vršila u domovini sačuvala i kod iseljenika i ponegdje postala još i oštrija. Te diferencirane skupine tvore sa svojim odnosom do jugoslovenskoga jedinstva na taj način pravu sliku domovine. Radi toga je iz mnogih razloga opravdano nazivati mnogobrojno jugoslovensko iseljeničstvo u Americi »desetom banovinom« obzirom na upravnu razdoblje u domovini, kao što se često to i događa. Od približno 700.000 Jugoslavena u Sjevernoj Americi, Hrvata ima oko 385.000, među kojima su zastupane sve struje iz domovine. Odnos prekooceanskog iseljenika, posebno brojčano jakog i uplivnog dijela u Sjevernoj i Južnoj Americi do matere zemlje, karakterizirano je po nekoj i vanjskim izgledom vrlo opravdano mogućnosti samostalnoga daljnjega razvika sa vlastitim sredstvima.

Suprotno od toga nastaje među matičnim hrvatstvom i njegovim narodnim skupinama, koje se tek razvijaju u narod u susjednim evropskim državama polako neke vrste »patronatskih odnosa« (Betreuungsverhältnisse). U neposrednom graničnom pojasu naseljena istarska skupina ima u toliko neko posebno stanovište, u koliko su se prije brinuli za vezu sa Hrvatima jugoslovenski nacionalisti, dočim se je prava hrvatska struja držala u pozadini. Od kada je jugoslavenska nacionalistička struja potisnuta u pozadinu radi unutarnjeg političkog razvika, a naročito iza kako su se poboljšali odnosi između Jugoslavije i Italije, nastala je u dosadašnjem narodnom radu za Istru znatna kriza, koja se između ostalog očituje u vrlo čestim zaplijenama zagrebačkog organa mnogobrojnih istarskih emigranata »Istrek«. Sada je izašao prvi svezak pred malo vremena osnovane »Biblioteka Hrvata izvan domovine« skraćeno HRID, t. j. hridina, djelo prof. Zica (Schitzla). Iz toga proizlazi da Istra stupa ponovno u prvi red hrvatskoga djela u inozemstvu. Cilj je te biblioteka da znanstveno i popularno prikazuje hrvatstvo u inozemstvu sa svih njegovih podvucenim ciljem da sačuva njegovu specifičnu hrvatsku narodnost.

Do sada je bilo patronatsko djelovanje hrvatskih narodnih krugova usmjereno na Gradišćanske Hrvate. To djelovanje je dobilo osnivanjem »Društva prijatelja Gradišćanskih Hrvata« u jeseni 1932 god. i jak organizacijski oblik. To društvo je bilo za vrijeme izrazito centralističke Jefeve vlade raspušteno radi svog plemenskog djelovanja, ali

radi toga se nisu prekinuli odnosi s Gradišćanskim Hrvatima. Baš obratno, ti odnosi su došli do izraza pri raznim kulturnim priredbama matičnih Hrvata, naročito prigodom velike hrvatske pjevačke smotre u Zagrebu prošloga ljeta. Prigodom proslave 400 godišnjice njihovog naseljenja izdao je zagrebački sveučilišni (?) profesor M. Ujević 1934 opširnu knjigu o Gradišćanskim Hrvatima. Značajno je i to da je bio glavni govor na ovogodišnjoj svečanoj sjednici »Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti« posvećen toj temi.

S tom naseljeničkom skupinom — koja broji oko 40.000 duša — stoji u neposrednoj vezi druga skupina u Mađarskoj, koja, međutim, nema mogućnosti da bi slobodno razvijala svoje narodno djelovanje. Rastresene hrvatske naseobine u Slovačkoj oko Bratislave i u Moravskoj južno od Brna su već pravi otoci u tuđem narodnom tijelu.

U novije vrijeme okreće se zanimanje Hrvata i na te rastresene naseobine. Pri tome uzimaju u obzir i ostatke hrvatskog žiteljstva u rumunjskom Banatu, u Rekašu, Staroj Benošovi i Vingli. Za te Hrvate su priredili posebnu zbirku knjiga. U glasilu »Hrvatskom Dnevniku« takozvanoga Hrvatskog narodnog pokreta, kojemu stoji na čelu dr. Maček, pisao je neki tamošnji učitelj (Srećko Morović), koji je došao na osnovu jugoslovensko-rumunjske konvencije u Rekaš, o položaju tamošnjih »Šokaca«, i među ostalim spominje prijem njihove deputacije kod katoličkog biskupa u Temišvaru, koji je Nijemac, i koji je tom prilikom podvukao potrebu veza između narodnih manjina i matičnoga naroda.

Na koncu se pisac pita kako će to zanimanje Hrvata za njihovu braću u inozemstvu utjecati na odnos prema njemačkoj manjini među Hrvatima.

Ali je iz Sava postal Pavel?

Na seji italijanske zbornice 12. t. m. se je objavilo k besedi k uprašanju italijanske znanje politike tudi poslanec Francea-co Giunta. Rekel je med drugim:

»Beograjski dogovor je rezultat cesarske moči Italije... Mi pravimo Jugoslavi, da je nesposobno dopustiti, da nas delita Jadran ali veriga Julijskih Alp. Danes, ko je dogovor sklenjen, mora on izjaviti, da bodo fašisti ob meji do pičice izpolnili duh dogovora«.

Radovedni smo, kako se bo ta obljuba izpolnjevala v praksi. Tem bolj radovedni smo na to, ker je te besede izrekel ustanovitelj in bivši vodja fašističnega gibanja v Juljski Krajini, po... Narodnega doma v Trstu, organizator... volitev 1. 1921 in raznih kasanskih pohodov proti Slovanom na Primorskem.

VAŽAN PRECEDENS

Dnevni listovi donose 26 o. mj. iz Berlina:

»Objavljeno je službeno saopćenje, da je ambasador Retcha pri Vatikanu von Stuhl uputio kardinalu državnom tajniku Pacelliju u ime njemačke vlade energičan protest protiv govora eklezijskog nadbiskupa Moondelina«.

Kao što je poznato iz dnevnih štampa eklezijski nadbiskup je u svom govoru napao nacionalističizam.

Taj njemački protest u Rimu je i za nas važan precedens. To znači da je Vatikan odgovorao za rad biskupa bez obzira gdje se oni nalaze — da li u Gorici ili u Chicagu. I da se ima prava protestirati kod Vatikana protiv djelovanja biskupa kada se smatra da ne radi onako kako bi trebalo.

Fašistički tajnik u Opatlju nije zadovoljan

Opatlj, maja 1937. Odmah iz beograđskog sporazuma počeo je naš fašistički tajnik rogoboriti protiv Mussolinija radi najnovijih odredaba glede postupka s Hrvatima i Slovincima. Kad ga je neko upozorio neka pazi što govori o Duceu, tajnik mu je odgovorio:

— Da, prije je bilo sve pravo što je Duce uradio. Ali sada

eto, hoće da daje Hrvatima pravice kakove nisu nikada prije imali, i koje nemamo niti mi Talijani. Ako Hrvati dobiju opet kakova prava, mi fašisti ćemo u znak protesta istupiti iz svih nacionalnih organizacija.

Taj fašistički tajnik se zove Belc.

Čemu toliko dubalov in askarijev

O pritici proslave obilježice italijanskoga imperija, je pritegnul Mussolini izredno veliko dubalov, askarijev in drugih kolonijalnih čet u Rim. Stevilo je tako veliko, da si ljudje v skrbeh vprašujejo, čemu tako veliko tu vojaški aparat. Prepričani so, da ne gre samo za paradu, temveč da imajo morda še kako drugo nalogo pred seboj: ali da bodo morali poseči v morebitne notranje nemire ali po poseči v kako novo pripravljajočo se vojno.

OGENJ POVZROČIL ZADNJE ČASE VELIKO ŠKODE

Gorica, maja 1937. — (Agis). — Zadnje čase je ogenj povzročil veliko škodo po naših vaseh. V Ustju pri Vipavi se je pojavil požar in uničil hišo Janeza Šeka. Močan veter je ogenj razširil tudi na poslopje posestnika Ant. Fabriča in Edv. Mercine in je zlasti na gospodarskih poslopih obeh posestnikov naredil veliko škodo. Gasilci, ki so z vso pozornostjo skušali omejiti in pogasiti ogenj so imeli le malo uspeha, kajti veter je pospešil hitro razširjanje ognja in onemogočil gašenje. Skupne škode je precej in je le majhen del krit z zavarovalnico. Kako je ogenj nastal ni znano.

Na Otlici nad Ajdovščino je duševno bolan posestnik Anton Vidmar sam zakuril požar na ta način, da je vtaknil v stelnjak šop goreče slame. Škoda je občutna zlasti, ker je zgorelo precej poljskih pridelkov.

V Tevčah pri Rihemberku je ogenj uničil gospodarsko poslopje Francu Samcu. Poleg gospodarskega poslopja so uničeni tudi poljedelski stroji in razne priprave. Škoda znaša okrog 12.000 lir in je deloma krita z zavarovalnico.

TRGOVAČKI PRĚGOVORI S ITALIJOM U OPATJI

Sve pripreme za trgovačke i plaćene pregovore s Italijom dovršene su. Ovih dana imalo bi uslijediti imenovanje članova mješovitog talijansko-jugoslovenskog stalnog trgovačkog odbora. Čim to uslijedi bit će određen datum za pregovore. Pregovori će započeti odmah nakon povratka pomoćnika ministra vanjskih poslova Milivoja Pilje iz Norveške. Pošto se Pilja vraća koncem o. mj. mogli bi pregovori s Italijom započeti prvih dana mjeseca lipnja, vjerojatno u Opatiji.

MILANSKA SCALA GOSTOVAT ĆE U BEOGRADU

Beograd, 25 maja. Udruženje glumaca preko svoje koncertne agencije zaključilo je gostovanje milanske Scale u beogradskoj operi. Do gostovanja doći će u toku narednog mjeseca. U kombinaciji su opere »Aida« i »Trubadur«. Nije isključeno, da će se dati još jedna opera. U Beogradu će gostovati samo prvaci milanske Scale.

Isto tako došlo je do sporazuma s poznatim talijanskim tenorom Benjaminom Gigliem.

TALIJANI PODIŽU TVORNICU U JUGOSLAVIJI I ŽELE DA GRADE CESTE

Sušak, maja 1937. — »Snla Viscosa«, talijansko društvo koje ima najveće tvornice umjetne svile u Italiji, namjerava da podigne tvornice umjetne svile u nekim balkanskim i podunavskim državama, a naročito u Mađarskoj i u Jugoslaviji.

Pretstavnici ovoga društva već su stupili u pregovore sa mađarskom vladom radi podizanja jedne tvornice umjetne svile u Mađarskoj. Očekuje se da će ovo društvo uskoro preduzeti korake kod jugoslovenske vlade kako bi dobilo dozvolu da podigne i jednu tvornicu umjetne svile u Jugoslaviji.

U beogradskim privrednim krugovima se tvrdi da izvjesne talijanske finansijske i građevinske grupe imaju velikog interesa za gradnje puteva u Jugoslaviji. Te grupe podnijele su mjerodavnim mjestima svoje predloge sa odgovarajućim ponudama.

POSJET TALIJANSKIH INDUSTRIJALACA ZAGREBU

Federacija industrijalaca iz Rijeke priredit će 11 lipnja izlet u Zagreb, gdje ostaju dva dana. Tom prilikom će riječki industrijalci razgledati Zagreb i okolicu te važnija industrijska poduzeća.

ITALIJANSKE OBLASTI SO MED IZLETNICI V POSTOJNSKO JAMO IZVRŠILE ENO ARETACIJU.

Rakek, maja 1937. (Agis) — Kot so je razširile govorice, so na binkoštno nedeljo italijanske oblasti aretirale izletnika, ki se je udeležil skupnega izleta v postojnsko jamo. Baje je to neki Smerdu, rojen v Postoini in bivajoč v Ljubljani. Točnejši podatki in podrobnosti nam niso še znane. Ob tej priliki bi samo opozorili naše rojake naj pazijo in naj se ne hodijo brez potrebe izpostavljati nevarnostim. Slovenska dežela je vendar tako bogata prirodnih krasot, da si lahko vsako nedeljo izbere še bolj navdušen izletnik nov izlet, ki ga ne bo stal veliko in mu ne bo prizadejal ne brig ne posledic!

TALIJANSKA OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA NA RUBU PROPASTI.

Pod naslovom »Situacija talijanskog osiguranja« donosi organ saveza čehoslovačkih osiguravajućih društava u Pragu »Čehoslovenské Assekurační Listy« u svom broju od 15. marta ove godine članak, u kojem citira komentar francuskog osiguravajućeg tjednika »La Semaine« povodom vijesti, koju je donio talijanski stručni list »Etrusco«, a koji otvoreno priznaje, da se situacija svih grana talijanskog osiguranja, uračunavši ovdje i životno osiguranje, nalazi u teškom položaju i da to stanje ne zadovoljava. Razlozi, koji su doveli do takovog stanja označuju se u toj vijesti kao takve, da ovi razlozi mogu dovesti talijansko osiguranje na rub propasti. Spomenuti talijanski list upozorava dalje talijanska osiguravajuća društva na pretstojeću opasnost, koju pobilje ne spominje, a za koju opasnost, veli list, da je osiguravajuća društva vrlo dobro znaju. — B. L.

PROGONI U LUŽICI NE PRESTAJU

VELIKA MANIFESTACIJA ZA LUŽIČKE SRBE U PRAGU

Zagrebački »Obzor« donosi: Sadanja njemačka vlada bacila se je sada poglavito na lužičke škole i lužičku školsku omladinu. Jedan lužički osmoškolac isključen je baš pred maturom iz sviju njemačkih gimnazija radi narodne propagande te ne može sada nigdje da svrši svoje studije. — Učitelj i književnik Mihajlo Nawka je premješten, jednako i pretsjednik političkog lužičkog narodnog Saveza Domovine učitelj Pavle Najdo daleko u Njemačku od svoje domovine. Mnogi su učitelji prije reda umirovljeni a općenito je zabranjeno da učitelji u školi govore sa djecom lužički, makar da i djeca ne znadu njemački. Negdje je dapače zabranjeno učiteljima da i kod kuće govore sa svojom djecom lužički, jer da za deset godina mora nestati lužičkog naroda! — Nedavno je umro posljednji narodni zastupnik na bivšem saboru u Drezdenu Jakub Špitank, koji se je odlučno uvijek borio za sva prava svog naroda. Kada mu je sada za nove vlade bilo to savim onemogućeno, morao se je konačno zahvaliti, te sada Lužica nema ni jednoga svog narodnog zastupnika u saskom saboru u Drezdenu. — U Bytomu (Beuthen) u Njemačkoj dobili su Poljaci kao manjina ipak svoju gimnaziju na poljskom jeziku. Tu su se sada upisali neki lužički djaci, da bar mogu na poljskom jeziku dalje učiti, kada nemaju srednje škole na svom jeziku. To im je sada zabranjeno, te su njihovi roditelji pozvani da uzmu svoju djecu iz te škole, gdje da imaju pravo samo Poljaci da uče.

Dr. B.

Prag, 25 maja. Društvo prijatelja Lužičkih Srba priredilo je u Pragu, u svečanoj dvorani Starogradske vijećnice, grandioznu manifestaciju za zaštitu Lužičkih Srba. U manifestaciji su učestvovali predstavnici svih čehoslovačkih

narodnih udruženja i korporacija. Manifestacija je otvorena čehoslovačkom i lužičkom himnom, poslije čega je pretsjednik Društva prijatelja Lužice održao uvodni govor, u kome je podvukao, da bi češki narod iznevjerio svoje ideale, kad ne bi uzeo u obranu posljednjih sto pedeset hiljada Lužičkih Srba, koji se dave u njemačkom moru. O današnjem životu Lužičkih Srba govorio je potpretsjednik društva univerzitetski profesor dr. J. Pata, koji je prisutne obavijestio o tome kako su poslije martovskog zasjedanja Lužičko-srpske »Domovine«, Nijemci zaveli nove mjere. »Domovina« je službeno raspuštena, njen pretsjednik i veliki broj lužičkih učitelja premješteni su u njemačke krajeve a na njihova mjesta dolaze njemački učitelji. Uklanjaju se i posljednji ostaci lužičke nastave u školama, lužički jezik se izbacuje iz škola i crkava i po planu se onemogućuje svaka kulturna djelatnost Lužičkih Srba.

Poslije govora raznih predstavnika čehoslovačkog javnog života, prihvaćena je rezolucija, u kojoj se, između ostalog, kaže:

»Savremeni razvitak događaja u njemačkom Reichu ispunjava sve iskrene prijatelje Lužičkih Srba strahom za njihovu dalju narodnu egzistenciju. U tom ozbiljnom i kritičnom vremenu smatramo za našu ljudsku i slavensku dužnost da Lužičkim Srbima izjavimo naše iskrene simpatije. Duhom smo s njima i želimo da njihova plemenita narodna stremljenja nalđu na razumijevanje i pomoć vodećih njemačkih krugova. Narod Lužičkih Srba želi da živi. Vjerujemo zajedno s Lužičkim Srbima da će i u Lužici jednom pobijediti istina i pravda«.

Tatvina v šempaski farni cerkvi

Gorica, maja 1937. (Agis). — V začetku tega meseca so tatovi neko noč udrlj v farno cerkev v Šempasu in odnesli kelih in monštranco. O tatvini so bili takoj obveščeni poleg domačih karabinerjev tudi vsi zlatarji v Gorici. Čez nekaj časa se je res preprost človek javil pri nekem goriškem zlatarju in mu ponujal dele ukradenih predmetov. O tem je bila takoj obveščena goriška kvestura, ki je prišla na lice mesta in napovedala neznanca aretacijo. Ta se je pričel otresati policajev, ki

ZMEŠNJAVA V BADIHI ZARADI SLOVENSKEGA PETJA

Trst, maja 1937, 9 t. m. je bil v Badihi pri Plaviah ples tamošnjega Dopolavora. Naše domače prebivalstvo se tega plesa ni maralo udeležiti, tem več se je zbral v gostilni in prepevalo slovenske pesmi. Radi tega so fašisti poslali v gostilno karabinerje, da bi jim prepovedali slovensko petje. Pri tem je eden od fašistov imenoval naš jezik »ščavov«. Naši ljudje so bili po tej besedi užaljeni in so ga ostro zavrnili, češ, da njihov jezik ni jezik sužnjev, temveč enakoveren italijanskemu. Nastala je zmešnjava in karabinerji in fašisti so smatrali za umestno, da se umaknejo. Pred

odhodom so še rekli domačim fantom, da jih bodo opvabili in karabinerjem v Milje. Dosedaj se ni to še zgodilo.

*

— U rudniku je ranjen i rudar Peršić Julijo Matin, star 27 godina, iz okolice Labina. Nesreće u raškim rudnicima se događaju svaki dan. Mjesto da poslodavci posvete pažnju osiguranjima u rudnicima i stručnom obrazovanju mladih rudara, većinom seljaka, oni ih prijavljuju vlastima i traže da se uhapsu, jer, da sami skrivljuju nesreće.

OBRAČUN ZA KALENDARE

Molimo bratska društva da nam pošalju obračun za »Jadranski koledar« i džepni koledar »Soča« prema obavezi koju su preuzeli prigodom prijema kalendara.

MALE VESTI

— U rimskim političkim krugovima više ne taje da je odašiljanje talijanskih dobrovoljaca za Španjolsku postalo veoma nepopularno.

— Poznati španjolski finansijer March koji daje ogromne svote novaca generalu Francu doputovao je u Rim na pregovore sa Mussolinijem.

— Talijanski ministar vanjskih poslova Ciano primio je za vrijeme boravka u Budimpešti jug. poslanika Vukčevića.

— Talijani se interesiraju za cestogradnju u Jugoslaviji. Neka talijanska građevna poduzeća pokazuju vrlo živu interes za cestogradnju u Jugoslaviji. Ta preduzeća zajedno sa financijskim krugovima u Rimu podnijela su svoje ponude za izgradnju pojedinih cesta u Jugoslaviji.

— Prema pisanju arapske štampe nisu uspjeli pokušati jedne naročite talijanske delegacije koja je došla u Jerusolim da ponudi sinu bivšeg abesinskog cara da stupi na abesinsko prijestolje.

— Talijanski kraljevski par u pratnji grofa Ciana povratio se iz Budimpešte u Rim. Grof Ciano je utvrdio sa Daranyem važne smjernice prema kojima će se u buduću kretati mađarsko-talijanska saradnja.

— Za vrijeme dočeka talijanskog kraljevskog para u Budimpešti, srušila se tribina sa školskom djecom. Imalo mnogo mrtvih i ranjenih.

— Pokrajinska uprava u Puli darovala je za lutriju društva »Italia Redenta« vrlo skup kuhinjski namještaj s mramorom i kristalom.

— Kolonijalni ministar je podal u rimski poslanski zbornici ekspozice u kojem je med drugim naveden broj talijanskih oborožene sile u Abesiniji. Po teh podatkih je sedaj u Abesiniji 2500 oficirjev, 3600 podoficirjev, 21.000 talijanskih vojaka, 43.000 moć kolonijalnih čet, 300 vojnih letal i 600 pilotov. Poleg tega obostojao še formacije prostovoljcev.

— Valencijski listovi objavljuju da su 20. maja u Cadix stigli iz Spezie talijanski brodovi »Barleta« i »Adriatico« s tovarima municije za generala Franca.

— U Split je došao novi talijanski generalni konzul Luigi Artum.

— Na ljubljanski velesajam prirjeđuje izlet autobusima tršćansko autobusno društvo Citocn. Pasoš kolektivni, a cijena 55 lra. Izlete prirjeđuju 5 do 7 juna i 12 do 14 juna sa eventualnim produženjem do Zagreba.

— Vlada u Valenciji izdala je dekret kojim priznaje pravo na penziju i na državnu pomoć svima vojnicima, oficirima i činovnicima koji su se borili na strani vlade.

— Engleski »Daily Herald« donosi izvještaj iz Gibraltara da je vlada generala Franca zatražila hitnu pomoć od Mussolinija radi odbrane Malage, u kojoj se pobunjeničke trupe nalaze u veoma teškom položaju.

— Poznato je da su Talijani bili osvojili Malagu, što je bila s ponosom priznala svojedobno i talijanska fašistička štampa.

— Vodstvo britanskog admiralteta naredilo je svim obrambenim posadama grada Valeta i ostalih mjesta otoka Malte da se sprema za velike pokusne obrane od zračnih navala na grad i otok. Ti manevri se održavaju s vidom napadača sa Apeninskog poluotoka.

— Abesinski abuna Ciril doputovao je avionom u Asmaru odakle će prosljeđiti u Rim da se pokloni i izrazi vjernost Mussoliniju.

— Između Opatie i Rijeke došlo je do sudara autobusa. Žrtava nije bilo.

— Nekaj številk o italijanskem gospodarstvu. Letina 1936 je bila slabša kot v letu 1935. Pšenice je bilo 61.04 milj. met. stotov, leta 1935 pa 76.96, kljub temu, da je bilo lani posejane več zemlje s pšenicom. Pridelek riže se zmanjšal od 1.6 na 1.3, ječmena od 2.04 na 1.93, ovsa od 5.2 na 4.8, riža od 7.35 na 6.9 povečal se je edino pridelek koruze od 24.96 na 30.45 ter nekoliko fižola, sladkorne pese, konoplje, zlasti pa bombaža od 8.035 na 19.236 met. stotov. Pridelek vina se je zmanjšal od 67 na 65 milj. stotov.

— V Gradski so vzdali na palačo grofov Torre ploščo z manifestom, ki ga je izdal 11. oktobra 1813 princ Eugen Beauharnais (Boarne), podkralj Italije in poveljnik Napoleonovih čet. Manifest začne z besedami: »Italija! Italija! Italija! Sveto ime, ki je v preteklosti povzročilo toliko čudežev!« Pri čudno, da so ta napis vsekali v zid. Ni čudno, da so časopisi omenjali, kako veliko važnost je polagal Napoleon na lunaštvo Italijanov in trde, da je baje 15.000 Italijanov v Napoleonovi vojski ustavilo 200.000 Rusov. Bili so to le vojaki iz severnih provinc Italije.

— Občinske doklade na živino za leto 1937 so bile za razne predele v Julijski Krajini določene. Kot podlaga za določitev davka služil cenilna vrednost živine, ki jo določijo oblasti. Tako je določeno za luk-suzne konje maksimalna cena 3.500 lir, za delavne konje 2.100, za bika 1.200—1.450, za vole 1.100 do 1.200, za krave 800 do 980, za telčke 750—680, za ovce 50 lir itd.

SLUŽBENE OBAVIJESTI SAVEZA

KAKO TREBA POSTUPATI KAD MOLILAC TRAZI OSLOBODJENJE OD TAKSA KOD STICANJA DRŽAVLJANSTVA

Beograd, 25. maja 1937. — Po pitanju oslobodjenja od taksa kod sticanja jugoslovenskog državljanstva u vezi sa § 20 tačka 13 finansijskog zakona za godinu 1937-38 je ministar unutrašnjih poslova izdao slijedeća uputstva svim bankskim upravama:

Kraljevina Jugoslavija — Ministarstvo unutrašnjih poslova — upravno odjeljenje III. št. 15623 — 1937.

14. maja 1937 u Beogradu

Predmet: Oslobodjenja takse.

Kr. Banskoi upravi (upravnomu odjeljenju)

Financijskim zakonom za 1937-38 godinu dato je ovlaštenje Ministru unutrašnjih poslova, da u slučajevima, vrednim naročito obzira, može osloboditi plaćanja sviju taksa oko pitanja državljanstva (takse za dekret, za molbu sa prilozima i za sve radnje po zakonu o državljanstvu u vezi ove molbe i uvažavanja iste), ona lica koja su Jugosloveni po rasi i jeziku, a nastanjena i doseljena u jednoj od općina Kraljevine Jugoslavije, ako lica ne plaćaju preko 1000 dinara godišnje državnog neposrednog poreza, koji se sumarno knjiži.

Da bi Ministarstvo unutrašnjih poslova moglo doneti potrebnu odluku o oslobadjanju od takse Jugoslovena, treba da zainteresovana lica podnu molbu sa dokazom o svome jugoslovenskom poreklu i dokaz o godišnjem neposrednom porezu, pa da Ministarstvo donese potrebnu odluku o oslobadjanju od takse ukoliko nadje da su vredni toga. Molbu treba taksirati sa 10 dinara državne takse marke.

Ministar unutrašnjih poslova.

Taj će se raspis objaviti u Službenom listu Ministarstva unutrašnjih poslova.

Po tome je jasno da druge procedure, primijenjene od nekih bankskih uprava ne odgovaraju ovim uputstvima i moraju biti preinačene u smislu ovog raspisa. Neka se molilci već sada odmah i striktno drže tih uputstava da im molbe ne budu vraćene.

Za one molloce, koji su već prije 1 aprila ove godine podnijeli molbu sa svim dokumentima i koji sada u smislu novih odredbi traže oslobodjenje od takse (1000 dinara) za dekret, dovoljno je, da oni direktno podnesu Ministru unutrašnjih poslova molbu sa priloženim uvjerenjem poreske vlasti da ne plaćaju preko 1000 dinara godišnjeg državnog neposrednog poreza.

Svi drugi, koji tek sada traže državljanstvo uz oslobodjenje od taksa, moraju dakle da podnesu molbu taksiranu sa 10 dinara i upućenu Ministarstvu unutrašnjih poslova da budu oslobodjeni od taksa. Toj molbi treba priložiti 1. uvjerenje da je molilac Jugosloven po rasi i jeziku, 2. uvjerenje poreskih vlasti, da molilac ne plaća preko 1000 dinara godišnjeg neposrednog poreza. U molbi treba izričito navesti, iz kojih razloga molilac traži da se njegov slučaj smatra vrijednim naročito obzira (n. pr. teško finansijsko stanje, porodične prilike, političke neizgovode u vezi sa njegovim nacionalnim osjećajima i njegovim radom u inostranstvu i t. d.).

Na temelju te molbe, ako g. ministar njegovu molbu uvaži, izdat će mu se odluka da je oslobodjen od taksa i s tom odlukom molilac može da sebi dobavi sve potrebne isprave bez plaćanja taksa. On će na to podnijeti redovitu molbu prvostepenoj vlasti, a da opet ne plati nikakvih taksenih maraka. I procedura po njegovoj molbi obavlja se onda normalno kao do sada.

Savez jugoslovenskih emigrantskih predmetu neće poslati svojim članjenim udruženjima nikakve okružnice, jer smatra da je dužnost svakog udruženja da bude pretplatnik lista, da ga čita i da ga plati.

Pojedini zainteresirani mogu da se za informacije, kad im njihov slučaj nije jasan, obrate redakciji lista, koja će im drage volje dati razjašnjenja, pod preduslovom, da su pretplatnici lista i da su pretplatu za list i uredili.

Savez jugoslovenskih emigrantskih udruženja

Gradnja velikega kanala v tržaškem zalivu

KANAL BO SLUŽIL ZA ZATOČIŠČELADIJ — NAJBRŽE VOJNIH. — POL KANALA ŽE DOVRŠENEGA

Tržič, maja 1937. — (Agis). — Blizu Tržiča gradijo z veliko naglico kanal, ki bo segal do takozvanega Jamelskega jezera. T. j. močvirnatega kota pri Moščenicah. Kanal je zgrajen po strugi majhne rečice in je do sedaj zgotovljen že do železniške proge, oz. železniškega viadukta, ki pelje preko tega močvirja. Strugo rečice so znatno razširili in poglobili, tako da bodo mogle pluti po kanalu najteže ladje. Kanal bo segal precej globoko do naravnega zatočišča in kotline zavarovane od vseh strani od gričev. Tu se bo razširil v manjše jezero. Naravna zaslomba, ki jo bodo delali hribi, bo varovala ladje pred vremenskimi nepravilnostmi, posebno pa tudi pred nepoklicanimi očmi. Zakaj bo služila ta gradnja, se do sedaj bolj ugiba. Eni so mnenja, da bo kanal služil za prežimvališče in pristajanje ladij, ki bodo ostale dalj časa na mestu. Sladkovodnih kanalov in prežimvališč se poslužujejo zlasti vsled

KAKO MORA POSTUPATI PROSILEC KADAR PROSI DA MU SE OPROSTIJO TAKSE PRI PRIDOBITVI DRŽAVLJANSTVA

Beograd, 25. maja 1937. V zadevi osvoboditve od taks pri pridobitvi jugoslovenskega državljanstva kot je to določeno v § 20, točka 13, finansijskega zakona za 1937-38 leto, je ministar notranjih zadev izdal sledeća navodila vsem bankskim upravam:

Kraljevina Jugoslavija — Ministarstvo notranjih zadev upravno odjeljenje III. št. 15623 — 1937.

od 14. maja 1937 u Beogradu.

Predmet: Osvoboditev od taks

Kr. banskoi upravi (upravnomu odjeljenju)

S finansijskim zakonom za 1937-38 leto je dobil Ministar notranjih zadev pooblastilo, da v upostevanja vrednih slučajih lahko osvobodi od plaćanja vseh taks v zvezi s pridobitvijo državljanstva (takse za dekret za prošnjo s prilozima i za vse posle predpisane po zakonu o državljanstvu v zvezi s prošnjo in njenim reševanjem) one osebe, ki so Jugosloveni po rasi in jeziku, bivajoči in naseljeni v eni izmed občin Kraljevine Jugoslavije, ako ne plaćajo letno preko 1000 državnega neposrednega davka, kateri se sumarno knjiži. — Da bi Ministarstvo notranjih zadev moglo izdati potrebno odločitev, da se Jugosloveni osvobodijo od taks, morajo zainteresirane osebe predložiti prošnje z dokazi, da so jugoslovenskega porekla in koliko letnega neposrednega davka plaćajo. Ministarstvo bo na podlagi teh prošenj izdalo odločitev o osvoboditvi od taks, v kolikor bo seveda našlo, da prosilci zaslužijo, da se osvobodijo. Prošnja se mora taksirati s 10 dinarji državnega kolka.

Minister notranjih zadev.

Citirana okrožnica bo te dni objavljena v uradnem listu ministarstva notranjih zadev.

Na podlagi te okrožnice je jasno, da drugačno postopanje, kot ga uporabljajo nekatere banske uprave, ne odgovarja tem navodilom in mora biti spremenjeno v smislu navedene okrožnice. Zato naj se prosilci že sedaj striktno držijo teh navodil, da jim ne bodo prošnji vračali.

Za one prosilce, kateri so že pred 1. aprilom tega leta predložili prošnjo z vsemi dokumenti in kateri sedaj v smislu novih odredb prosijo osvoboditve od taks (1000 dinarjev) za dekret, je zadostno, da direktno predložijo Ministru notranjih zadev prošnjo s priloženim potrdilom davčne oblasti, da ne plaćajo preko 1000 dinarjev letnega neposrednega davka.

Vsi ostali, kateri šele sedaj prosijo državljanstvo obnem z osvoboditvijo od taks, morajo torej predložiti prošnjo taksirano z 10 dinarji in naslovljeno na Ministarstvo notranjih zadev, da jih osvobodijo od taks. Tej prošnji morajo priložiti 1. potrdilo, da so Jugosloveni po rasi in jeziku, 2. potrdilo davčnih oblasti, da ne plaćajo preko 1000 dinarjev letnega neposrednega davka. V prošnji se mora izrečno navesti, iz kakšnih razlogov prosilec prosi da se ima njegov slučaj smatrati upostevanja vrednim (na pr. teško finansijsko stanje, družinske prilike, politično preganjanje v zvezi z njegovo narodno zavestjo in delom v Julijski Krajini itd.).

Ako g. ministar vze v poštev njegovo prošnjo, se mu bo na podlagi njegove prošnje izdala posebna odločitev, da je oproščen od taks. Na podlagi te ministrove odločitve si bo prosilec lahko priskrbel vse potrebne dokumente, ne da bi mu bilo potrebno plačati kakršne koli takse. Nato bo prosilec predložil redno prošnjo za državljanstvo oblasti prve stopnje, kjer tudi ne bo plačal nobene kolkovine. Nadaljno postopanje z njegovo prošnjo za državljanstvo se bo nato razvijalo normalno kot dosedaj.

Zveza jugoslovenskih emigrantskih združenj ne bo v tej zadevi razposlala nobene posebne okrožnice svojim članjenim udruženjem, ker smatra, da je dolžnost vsakega združenja, da je naročeno na naš list in da ga čita.

Posamezni zainteresirani se lahko obračajo za informacije, kadar jim njihov slučaj ni jasan, uredništvu našega lista katero jim bo prav rado dalo potrebna pojasnila, seveda s pogojem, da so naročniki lista in da so naročnino za list redno plačali.

Zveza jugoslovenskih emigrantskih združenj

JURINA I FRANINA

Jurina: Odkud, Frane, ako Bog da. Franina: Iz Pule. Iša san prodat tri praščica.

Jurina: Pa tako mrko gledaš, a proda si blago. Bolje bi bilo da idjemo na likuf.

Franina: Pušti me ča. Neću mrko gledat, To ti je kad babe slušaš.

Jurina: Ča ti je sad baba kriva?

Franina: Kako da ne. Stija san prid misec dana da ji prodat, a ona moja Luca: »Ne još, Frane, ne još, neka se malo pomoru, pa ćemo dobit koju liru večee«.

Jurina: I ti si je poslušao?

Franina: Ča je neću slušat. Ter znaš, došla je rata za preštit, a škadilo mi je i za šteure, pa san stija s praščicm sve platit. Bili su po 200 lra, a ja san mislija da će još poskočit.

Jurina: Pa?

Franina: Pa još me pitaš. Zato i mrko gledan. Mora san ji prodat po 120 lra svakoga.

Jurina: I tako si izgubija u toj špekulaciji 240 lra brez drugoga truda.

Franina: Da, da, 240 lra, a ešektor na vratin.

Jurina: A kako to da je cina pala?

Franina: Kako, kako, još me pitaš. Valja se razumiš u politiku.

Jurina: Ča ima politika s prascin?

Franina: Kako vidiš ima. Znaš za ono novo prijateljstvo.

Jurina: Znan, pa ča?

Franina: A znaš da se s tim prijateljstvom uredilo da će se iz jedne države u drugu prodavat svakojaka roba. Mi njiman automobile i višite, a oni namin blago i šenicu.

Jurina: Sad počinjen razumit.

Franina: I ja, ali kasno. Jer da san prije bija bolji političar, bija bi prasce proda prije nego je potpisano to novo prijateljstvo.

Jurina: I prije nego su prasci iz Jugoslavije došli simo.

Franina: Pa da, jer ti prasci su nan, vidiš, naše blago učinili manje vridnim i mi moramo cinije prodavat našu robu.

Jurina: A ko će imat najveće koristi od toga?

Franina: Ko drugi nego oni ča su uvijek imali koristi od velike politike — gospoda u gradu. Oni će doblivat na trgovini i oni će čit cinije meso nego prije.

Jurina: A mi ćemo gojit prasce za njih, kaj ča smo to činili već milijare lita.

DVE NOVI MAŠI

Trnovo, maja 1937. — (Agis). — Na binkoštno nedeljo je pel novo mašo v Podstenjah Valenčič France p. Bonifacii, doma iz sosednjih Mercč. Za to priliko je bila podstenjska cerkev lepo okrašena pa tudi v Mercčah so slavoloki govorili o posebni slovesnosti.

Na binkoštni ponedeljek pa je v farni cerkvi sv. Petra v Trnovem pel novo mašo S a m o v iz Topolca. Oba novomašnika sta bila pred kratkim posvečena pri oo. cisterjancih v Jugoslaviji in sta prišla domov peti svoje prve maše.

NAŠI POKOJNICI

† STANKO MARUŠIČ

Umril je v Sremski Mitrovici v najboljših letih graditelj, uradnik tamošnje vodne zadruge Stanko Marušič, rojen v Gorici, sin pokojnega poslovođe »Narodne tiskarne« Marušiča v Gorici.

Po vojni je končal obrtno šolo v Ljubljani, ter bil več let zaposlen v Zagrebu pri stavbenih podjetjih, zadnja leta pa v Sremski Mitrovici. Soprog in sorodnikom naše globoko sožalje.

† SINIGOJ JERNEJ

Umril je v Dolenjih Skopich pri Cerkljah ob Krki dne 12. V. t. l. 84 letni Sinigoj Jernej iz Dornberga pri Gorici. Bil je zaveden in spoštovan gospodar, ki je radi svojega jugoslovenskega prepričanja prišel po več mesečni ječi na ljubljanskem gradu in v Gracu leta 1915 pred vojno sodišče v Trstu obtožen veleizdaje. Z njim je sedel pred vojnim sodiščem tudi Požar Anton iz Trsta, sedaj trgovec v Rušah pri Mariboru, ki je bil obsojen na 12 let ječe, po par letih pa pomiloščen. Pokojni Sinigoj Jernej je zapustil 4 sinove, od katerih je sin Josip trgovec v Mariboru, ter dve hčeri. Preostali naše sožalje!

† IVANA KOGEJ

V Ljubljani je umrla dne 24 t. m. Ivana Kogej vdova po idriškem rudarju in mati pevke ljubljanske opere ge. Mile Kogej; pokopali so jo 26 t. m. na ljubljanskem mestnem pokopališču. Prizadetim naše sožalje! — (Agis).

NAŠA KULTURNA KRONIKA

PREDAVANJE O MATKU BAŠTIJANU

NA ZAGREBAČKOJ RADIOSTANICI

U srijedu 26. o. m. j. u 7 sati naveče održao je g. Andrija Gerašić, umirovljeni član zagrebačkog kazališta, predavanje o Matku Baštijanu. Naslov predavanja je glasio: »Iz hrvatske književnosti (1880—1914): Mate Baštijan iz Istre«.

Lijepom i ugodnom dikcijom iznio je predavač u kratkom vremenu od 15 minuta život i rad Mate Baštijana. Spomenuo je njegov literarni, a naročito njegov novinarski i politički rad, njegovu ulogu u »Našoj Slozi« i podvukao je da bi bila dužnost rodoljuba i naših zavoda da izdaju Baštijanove rukopise.

Ističe popularnost »Jurine i Franine« koje je započeo Baštijan i njegove odlične feljtone u »Našoj Slozi«. Spominje tragediju Istre i Istrana poslije rata i pozivlje da se spase barem prošlost.

Iza toga čita jedan odlomak iz drame Baštijanove »Zadnji kapetan kastavski«, pa zaključuje to svoje odlično predavanje sa poklikom: Slava borcu Istre Mati Baštijanu!

RAZSTAVA AKAD. SLIKARJA SIRKA ALBERTA V MARIBORU

Kot je naš list v prejšnji številki prinesel je bila v Mariboru dne 16. maja t. l. otvorena razstava našega rojaka akadem-skega slikarja Alberta Sirkarja.

Naš priznani umetnik je pod okriljem Jadranske straže razstavil okrog 40 del v olju in akvarelu. Otvoritvi razstave je prisostvovalo mnogo mariborskih odličnikov. V imenu umetniškega kluba v Mariboru je prikazal razvoj našega slikarja — slikarja morja — naš rojak Radivoj Rehar, urednik mariborskega Večernika.

Razstava sama je vzbudila v Mariboru veliko zanimanje in slikar žanje splošno priznanje. Zlasti so občudovana njegova dela, ki predstavljajo morje, in potujuje, da je Sirk sin našega Jadrana. Mnogo motivov ima tudi z našega juga, med katerimi je nekaj dovršenih umetnin. Posebno lepi, slikoviti, polni življenja in svežosti so nekateri njegovi akvareli: dve pokrajinski sliki v olju z motivi iz Slovenskih gorica posebno dovršeni in žanjeta priznanje vseh kritikov. — Razstava ostane odprta do konca tekočega meseca in jo zlasti toplo priporočamo vsem našim rojakom.

Slikarju Sirku želimo ob tej njegovi samostojni razstavi kar največ uspeha in še obilo plodonosnega dela! (Agis).

BUGARSKI LIST O ANTI DUKIĆU

»Slavjanski Vestnik« što izlaze u Sofiji kao mjesečni organ »Slavjanskog društva u Bugarskoj«, donijele su u pretposlom broju povodom književne 50-godišnjice Ante Dukića i njegova stupanja u 70 godinu života toplu bilješku o radu i književnim uspjesima tog našeg pisca. Bilješku je napisala uvažena bugarska književnica Sanda Zovčeva, a svršava s najboljim željama jubilaru.

RADETIĆEVA PJSMA »MAMO«

Na priredbi Društva Hrvatica Katarine Zrinjske za pasivne hrvatske krajeve recitirao je Marko Leventić i pjesmu Ernesta Radetića »Mamo« u čakavštini iz knjige »Za goli život«.

Publika je tu pjesmu primila velikim odobravanjem.

UMJETNIKOVA SUZA

PRED IZVEDBU MATETIĆEVH »ROZENICA« U SUSAKU

Moj stari drug, pjesnik Tone Dukić,

veli o njemu:

Saki glas domaće zemlji

je on čul i razumel:

i saki glas grla i srca

i domaće duši.

A na drugom mjestu:

...i od tega svetla j' ostal

zavavek pian...

To je bil Ronjgov Ivan.

I to je točno. Pian od muzike. Takav je naš Matetić došao i na svijet tamo negdje u nekom malom halubljanskom selu. Takav je on, još kao mlad dečko, stupio pred svoje profesore, koji su mahom nazreli, što se u njemu krije i trudili se da mu utru put u kakvu višu muzičku školu. Trud uzaludan, jer mi još tada nismo imali svoje države, pa su naši mladi talenti morali u sebi da se guše i pomalo ginu.

Matetić nije htio onaj svoj divni dar da uguši.

Sobun je zel se ča j' imel:

svoju jedinu velu sopel:

Saki dan je va nju sopal

i s koščatimi prsti cel dan klopal

po starem klavire...

Autodiktat? Jest, ali nikada diletant — uvijek pravi, bogodani umjetnik! Najnježnije stihove Kataliničeve i Nazorove skladao je u note, a mala su djeca gutala te njegove lake melodije i pjevala ih i čuvala. Ona djeca, učnici njegovi negdašnji, danas su odrasli ljudi, mnogi i sa progušanim kosama, ali u svojim srcima još uvijek nose zvukove, što im ih je on ulijevao u mlada srca u doba onog davno puno najbujnijih poleta i zanosa...

Tada sam ga i ja upoznao. I radili smo zajedno: on pjesmom, a ja kako sam već mogao i znao. Bio je sretan što može barem ovako nekako da daje oduška onome silnome, što mu se kupilo u duši...

Sretan, ali ne sasvim. Još je uvijek u njemu kopala ona nepresušiva želja: da mu je poći kamo dalje — da bude nekoliko bliže velikim majstorima muzike i dubokim tajnama njihova umjeća!

Onda mi jednog dana povjeri da je nakanio ženiti se. Kazao mi je i ime svoje odabranice, našto sam mu se ja od svega srca naradovao.

— Hvala vam, reče mi, ma ona suza — vi već znate ka — ne će z mogja oka ni va on hipić, kada smrt po me pride...

Njegova suza! Ona njegova stara nespunjena želja! A kako da misli na na njeno ostvarenje on, nebogi školnik, i još u času kad se sprema da sebi savi gnjezdo?...

Ali ona je želja u njemu bila jača

IZAŠLA JE IZ ŠTAMPE KNJIGA MIJE MIRKOVIĆA

Ovih dana je izašla iz štampe u izdanju »Hrvatske naklade« u Zagrebu knjiga Mije Mirkovića »Održanje seljačkog posjeda«. Knjiga ima 116 stranica, a stoji 10 dinara. Dobiiva se kod »Hrvatske naklade« u Zagrebu, Nikolićeva 14 i u svim knjižarama. Knjiga sadrži slijedeća poglavlja:

I. Nazadovanje seljačkog posjeda: Se-

negoli je i sam mislio. Jednog se dana čak i uputi u Beč. Ne sjećam se do kuda je dospio, ali znam, da se morao odmah vratiti, jer je baš uto pred Beogradom pukla prva puška.

Ne da sudbina, dok ne kuene ura,

što ju je sama odabrala!

Kucnula je naposljed i ta ura! Trebalo je da se srozaju nekoliko carstva i da se na našem tužnom istarskom kamenu odigra što se odigralo, da može on jednog dana osvanuti u Zagrebu, u davno željkovanoj muzičkoj školi, ali s jednom novom, drugom suzom na oku. Suzom neutišive žalosti za izgubljenim dragim kamenom, na komu se rodila i odnjihala pjesma, njegovu srcu najbliža i najsajla!

Ta mu je suzica međutim pomogla mnogo. On je kroza nju otkrio zakone, na kojima je gradjena ona naša čudesna istarska pjesma, on je s njom umijesio tolike slatke »kolačiće«, ona će vječito treperiti u onom njegovom potresnom plaču za »čaćom«, ona će dovijeka blistati i u ovim njegovim »Roženicama«.

Na vanrednom i zaslužnom uspjehu »Roženica« ja sam mu čestitao iskreno i od srca. Kako smo mi stariji često osjetljivi na ljubeznosti mladih donosim ovdje, što je onom prilikom naš kompozitor pisao o meni:

»Roženice« su ležale doma do polovice napisane i ja sam ih lepo pustil... i morda ne bi bile nikada dofinjene, da me niste zbudil baš Vi. Se spamećujete onega razgovora va kalendare, kad ste nam povedel, kako ste prvi put šal va Sovinjak? I pokojni Flego je bil s Vami! Ma tako ste to povedel, da me j' ganulo do suz i ja sam se prenesal va onu našu Istru, kakovu nam je pok. Franović va srce stavil i va mene se je sopet neč lepega zbudilo — i dofinil sam »Roženice«.

Bilo bi lijepo i za mene vrlo laskavo, da je tako. Ali ja poznam našega Matetića i duboko sam uvjeren, da bi jednako i bez onoga moga razgovora »va kalendare« iz njegove duše izašle do kraja one »Roženice«, na koje ga je potakla prekrasna Balotina pjesma.

Uostalom sad je i onako svejedno. Glavno je da će »Roženice« i k nama u Sušak. Već su blizu... Dolaze, da nam kao mladencima otpjevaju »mantinjadu«. Veličanstvenu »mantinjadu« simfoničkih dubina i širina.

I mi ćemo pohrliti svi da je čujemo, »aš« — kako naš pjesnik Tone lijepo pjeva:

Naši ljudi čuju i razumeju

samo glas svoje besedi

i besedu svoje sopeli...

Viktor Car Emin.

ljačko pitanje. Seljački posjed u kapitalizmu. Raspadanje posjeda. Dioba seljačkog posjeda i smanjenje životnog prostora za seljaštvo. — II. Borba za očuvanje seljačkog posjeda: Englezi misle, da je seljak nepotreban. Propast i pokušaj obnove seljaštva u Irskoj. Seljački posjed i agrarna politika Francuske. Kriza seljačkog posjeda u Danskoj. Stvaranje »seljačkog plemtva« u obliku nasljednog posjeda. Nastojanja i izgledi u seljačkim zemljama.

Mate Vlačić iz Nove Vasi kod Poreča pod policijskim nadzorom

Pula, maja 1937. Policijske vlasti u Puli su dostavile uglednom seljaku Matu Vlačiću iz Nove Vasi kod Poreča opomenu. S tom policijskom opomenom je združen i policijski nadzor. Kao razlog su mu naveli da nije prijatelj fašističkog režima.

Policijska opomena i nadzor je obično prvi stupanj za osudu na konfinaciju.

OBČUTNE GLOBE ZA TIHOTAPSTVO

Gorica, maja 1937. — (Agis). — Oblasti skušaju poplnotoma zatreti tihotapljenje raznega blaga in živine iz Jugoslavije v Italijo in vsakogar, ki ga pri tem poslu zalotijo, občutno kaznujejo. Zlasti visoke denarne globe nalagajo za tihotapljenje konj in goveje živine, ki gredo včasih v nezmogljive vsote za našega kmetita. To dokazuje slučaj Janeza Jesenka iz Lanišča, ki je bil za vtihotapljenje par volov iz Jugoslavije v Italijo obsojen na 4.000 lir globe in 2 meseca zapora. Na plačilo globe 1.200 lir pa je bila obsojena Julija Prvanja, doma v bližini Sv. Lucije ob Soči, obdolžena da je tihotapila tobak iz Jugoslavije.

SPET AVTOMOBILSKA NESREČA

Bovec, maja 1937. — (Agis). — Zeleno leto smo poročali o tragični nesreči neke avtomobilske vožnje, ki je zahtevala tri žrtve, med njimi dve dekleti, ki sta obležali pod avtomobilom v globoki strugi reke. Dne 10. maja t. l. je na približno enak način zgubilo življenje več ljudi: šofer 21 letni Leopold Durjauva, 14 letna Albina Kovč, 16 letna Henrika Strgulc in 16 letna Albina Štrukelj med tem ko je mehanik Karel Vojsicki ostal pri življenju. Mehanik Vojsicki je hotel preizkusiti avto, ki je bil pri njem v popravilu in vzel s seboj šoferja Durjauva. Povabila sta tudi dekleta in vsi skupaj so se odpravili do neke gostilne, kjer so se ustavili. Bržkone so zaužili preveč alkohola, kar je zakrivilo usodno nesrečo pri povratku, ko je na ostrem cestnem ovinku avto zdrvel v 100 m globok prepad. Nesreča je bila obravnavana že ped sodiščem, kjer je dobil Vojsicki 5 mesecev strogega zapora in 800 lir globe. — Pri tem naj še pripomnimo, da je bil pri lanskeoletni približno enaki nesreči pričujoči tudi omenjeni Vojsicki, ki se je ravno takako na čudežen način rešil kot letos. V teku enega leta je v dolini reke Koritence našlo grob 7 mladih življenj.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

IZLET »TABORA« V KAMNIKU

Kamnik, 24. maj 1937. — Emigrantsko društvo »TABORA« v Kamniku s tem ponovno opozorja in vabi na nedeljski (30. t. m.) celodnevni peš izlet v Kamniško Bistrico. — V upanju na izvanredno lepo pomladansko vreme in na polno številno udeležbo naših tovarišev emigranov in simpatizirajev kličemo že vnaprej: dobrodošli vsi! — Odbor.

IZVANREDNA GLAVNA SKUPSTINA »ISTRE« U ZAGREBU

U nedjelju 30. maja u 10 sati jutro odevat će se izvanredna glavna skupština društva »Istra« u Zagrebu s ovim dnevnim redom:

1. Promjena pravila;
2. Osnivanje pjevačkog društva.

Skupština će se održati u društvenim prostorijama, Zerjavljeva ulica 7. Ako toza dana ne budu prisutne dvije trećine članstva, tj. 354 člana skupština se odlaze za 8 dana i tada će se održati 6. juna u 10 sati u »KOLU« BEZ OBZIRA NA BROJ PRISUTNIH.

Koroško vprašanje

V zadnji številki ljubljanske revije »Sodobnost« je objavil dr. Fran Zwitter studijo o Slovencih v Koroški pod gornjim naslovom. Prinašamo uvod iz te studije, kot zanimivo razpravo o kriterijih za odlučivanje narodnosti, kateri veljajo tudi v slučaju Julijske Krajine.

Vprašanje naše narodne manjšine na Koroškem nikakor ni tak kaos in labirint slučajnosti in osebnih motivov posameznikov, kakor se zdi marsikomu na prvi pogled. Z A. Siegfriedom bi bilo tudi tukaj moguće reći, da ima po Goetheju celo pek- kel svoje zakone in da zato tudi politika gotovo ni brez njih. Treba pa je hladno in jasno ugotoviti dejstva in opredeliti pojme napreje za pojem narodnosti, ki je v takih primerih zelo nejasen.

Klasičen primer situacije, kakršno najdemo skoraj pri vseh srednje-evropskih manjšinskih vprašanjih, je nastal v Alzaciji in delu Lorene l. 1871., ko so bili ti kraji anektirani po Nemčiji. Prebivalstvo teh treh departementov je bilo — z izjemo nekaterih majhnih in ostro omejenih predelov na zapadu — po svojem jeziku brez dvoma nemško. In vendar so poslanci iz Alzacije in Lorene protestirali proti aneksiji najprej l. 1871. v francoskem parlamentu u Bordeauxu, nato pa tudi l. 1874. v nemškom parlamentu u Berlinu; to stališče so zastopali v začetku vsi, od 1887. dalje pa vsaj većina alzaško-lorenskih poslanecv. Ali so bili ti Alzačani Nemci ali Francozi? V nemški znanosti sta v času aneksije Treitschke in Mommsen zastopala stališče, ki ga je formuliral že M. Arndt l. 1813. v svoji brošuri »Rhein, Deutschlands Strom, nicht Deutschlands Grenze«, in ki je znano posebno po njegovih verzih:

So weit die deutsche Zunge klingt

und Gott im Himmel Lieder singt.

das soll es sein! Das soll es sein!

Das ganze Deutschland soll es sein.

Za narodnost je odlučilen objektivni kriterij, t. j. jezik, zato je rekel Treitschke da Nemci bolje vedo, kaj je prav za Alzačane, kakor pa ti nesrečniki sami in da jim bodo tudi proti njihovi volji vrnili njihovo pravo bistvo. — Nasprotno so pa postavili tedaj francoski historiki Michelet, Fustel de Coulanges in Renan tezo, da za narodnost ni odlučilen samo jezik, ampak tudi drugi činitelji, med katerimi pa izbira subjektivni kriterij, t. j. narodna zavest. Svoj klasičen izraz je dobilo to mnenje v Renanovem predavanju »Qu'est-ce qu'une nation« l. 1882., kjer beremo znameniti stavek: »L'existence d'une nation est un plébiscite de tous les jours« (str. 27). S tem sta bili formulirani obe nasprotni stališči, ki ne odgovarjata samo trenutnim interesom obeh narodov, ampak imata tudi globlje idejno ozadje. Saj izhaja francoska teorija direktno iz ideje francoske revolucije o narodni suverenosti, nemška teza pa iz naziranja o eksistenci narodne duše, ki je neodvisna od volje posameznikov, torej iz mnenja, ki ga zastopajo posebno nemški misleci v dobi romantike in že v 18. stoletju.

Katero naziranje je pravilno? Popolnoma jasno je, da eksistirajo pri vsakem narodu zelo tehtni objektivni momenti, ki determinirajo njegovo narodno zavest; tako usodne odlučitve vendar ne morejo biti produkt samovolje ali slučajja. Ni treba, da bi bil objektivni kriterij jezik. To nam dokazujejo številni vzgledi. Če so se Alzačani odločili za Francijo, je treba to razlagati z dvestoletno skupno zgodovino in še posebej s tradicijo in idejnim svetom francoske revolucije, ki jih je vzel s

Francozi. Francoska narodnost sloni v bistvu še danes na skupni državni tradiciji in ne na jezikovni skupnosti; zato ji pripadajo po francoskem javnem mnenju Bretonci, ne pa francosko govoreči belgijski Valoni in Švicariji. — Na drugi strani je pa popolnoma jasno, da je francoska revolucija, ki je aktivizirala mase in likvidirala njihov do tedaj pretežno pasivni odnos do javnih vprašanj, ustvarila nov tip narodnosti ki si je ne moremo misliti brez trdne zavesti, ki veže vse njene pripadnike v celoto. Kjer take zavesti ni, tam formacija naroda v modernem smislu besede še ni dovršena. — Vsa ta dejstva so jasna. Nedoločene situacije nastanejo samo tam, kjer se bore med seboj različni objektivni kriteriji za določitev narodnosti, ali pa tam, kjer objektivni kriterij in subjektivna zavest med seboj nista v soglasju. Tedaj pa pride do konfliktov, ki se končajo s tem, da zmaga ena od obeh možnosti in da se nato v njenem smislu vzpostavi ravnovesje med objektivnostjo in zavestjo. V taki situaciji se nahaja tudi naša manjšina na Koroškem.

IVANJSKI KRESOVI

Još prošle godine promatrao sam sa druge strane Kvarnera uoči Ivanja pojedine kresove. Vatra je zaplamsala tu i tamo po njivama i šumicama Učkinih strana. Promatrajući to, ja nišam zaboravio na one kresove preko Učke, koji se uoči toga dana pale na svakoj njivi, na svakoj šumici čak tamo daleko iz Rovinskoga sela, Vodnjana, Bala, Galijane i svih drugih mjesta i sela istarskih. Ljudi se razdijele i svaki na svom posjedu pali te kresove. Ostaci su to i običaji davni, davni. Kao i drugi običaji bili su to običaji starih Slavena i kao što se svaka novotarija teško prima, tako je i kršćanstvo bilo teško primano. I dugo, dugo do najnovijih dana u narodu su ostala mnoga poganska shvatanja. Za nekog inteligenta možda i

djetinjasto naivna, ali toliko naša čisto naša, Tko makar malo pozna narodne običaje taj mora biti na čistu da je baš Istra sačuvala mnogo takovih narodnih običaja. Ti su kresovi paljeni u slavu sv. Ivana nekad bili paljeni u slavu boga Peruna ipak se sačuvali. Sv. Ivanu sigurno nikad to nije bilo krivo! I oni su pored naših vukodlaka, vještica i drugih običaja pored naših roženica, muha, svirala i mišnice bili »čisto naši« istrijanski. Njih kao da je ipak najviše bilo u junu 1907. godine, kada je naš narod u Istri junački pobijedio sve crnožute špekulante trgovce savjesti istarskih seljaka i sve one, koji su njima pomagali.

Nije ta pobjeda došla odjedanput. Dugo su najbolji sinovi Istre spremali svijest istarskog seljaka. I svi brojevi koji govore o našoj tadanjoj pobjedi ne mogu biti tačni. Ni oni Benussijevi, ni Rojnicjevi ni Skaljerovi iz jednostavnih razloga, što je mnogo naših dušica sa kuretom i brnavre-kama dalo svoj glas tudjinu bilo radi nekog poreza ili drugih obaveza, ali pobjeda je ipak bila velika i lijepa. Ja se sjećam radnika iz raznih sela Zminjštine, Savičestine, Kantarštine, Barbanštine, koji su sa mnogo ponosa o toj pobjedi govorili. Pobjeda naše svijesti nije se međutim bila zaustavila samo na tome. Junski kresovi zapalili su se u najzabavijem istarskom selu. Naš je seljak oprao »i mrlje i krv i grijeh i stid« i postao velik i lijep. Delirijum oduševljenja bio je velik, ali na tome se nije stalo! Već 1908. Ivanjski kresovi dobili su svečaniji izgled. Po mnogim našim selima otvarahu se škole Družbine.

Pobjeda nad narodnim neprijateljima još jača, još veličanstvenija približavala se je. Približavala se je, jer svako naše dijete, koje je u kurećicama posjećivalo Družbinu školu, raspirivalo je plamsale kresova u srcima i dušama svojih roditelja svojih najbližih, a da poslije neku godinu postanu tvrde ljudine, čelični karakteri i da šire kresove istarske sve jače!

Ali —

(r)

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Vlasnik i izdavač: Konzorcelj »Istra«, Masarykova 23a II. broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STARI, Zvonimirova 48/III. — Tisak: Štećakina Jugoslovenske štampe d. d., Zagreb, Masarykova 23a. — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanović, Zagreb, Ilca 131.